

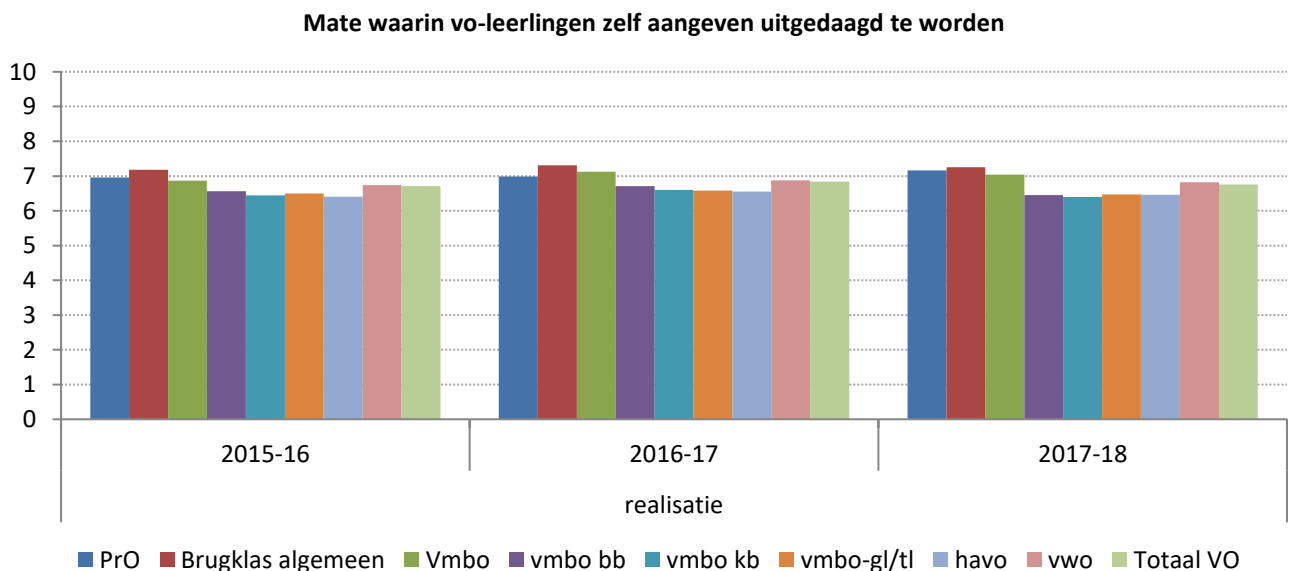
DASHBOARD SECTORAKKOORD VO 2019

Dit dashboard geeft per hoofddoel de doelstellingen weer die zijn afgesproken in het geactualiseerde sectorakkoord VO, vertaald in indicatoren met streefwaarden. Per doel wordt de voortgang van de geactualiseerde doelstellingen beschreven. Waar mogelijk wordt de voortgang ook in beeld gebracht en toegelicht aan de hand van realisatiecijfers op de indicatoren en andere relevante monitoringsgegevens. De stippellijnen geven de ambitie weer, op basis van de streefwaarden die zijn geformuleerd. De doorgetrokken lijnen representeren de beweging op de indicatoren.

AMBITIE 1: UITDAGEND ONDERWIJS VOOR ELKE LEERLING

Elke leerling heeft recht op goed onderwijs dat haar of hem motiveert en uitdaagt het beste uit zichzelf te halen. Door meer flexibele leerroutes en onderwijs op maat worden leerlingen uitgedaagd, krijgen zij eigenaarschap over hun eigen leerproces en worden leerlingen gestimuleerd hun talenten te ontwikkelen. Scholen bieden leerlingen leerroutes die aansluiten bij hun interesses en talenten en keuzevrijheid bieden om te differentiëren in tempo en niveau. Scholen maken hierbij optimaal gebruik van de Wet Onderwijstijd. Uitdagend onderwijs voor elke leerling betekent ook dat we ons onverminderd blijven inzetten om te voorkomen dat leerlingen thuis komen te zitten en om thuiszitters zo snel mogelijk weer terug te leiden naar het onderwijs.

1) Aandeel leerlingen dat zelf aangeeft uitgedaagd te worden

Bron: Vensters VO 2018

Doelstelling

Alle leerlingen geven aan uitgedaagd te worden in het onderwijs. Er zijn verschillende manieren voor leerlingen om in hun schoolcarrière uitgedaagd te worden of zichzelf uit te dagen. Leerlingen kunnen

bijvoorbeeld vakken eerder afronden, meer verdiepend onderwijs in één of meer vakken volgen, een vak op hoger niveau afsluiten of opgaan voor het cum laude.

Welke beweging is zichtbaar?

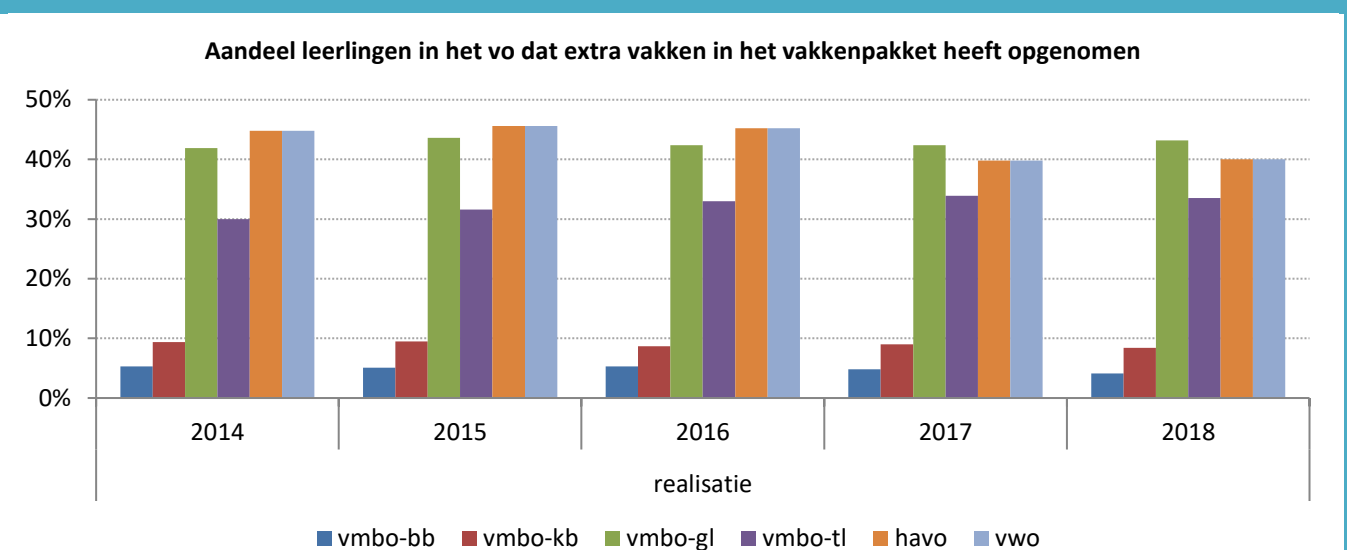
Uit de leerlingenpeiling blijkt dat het aandeel leerlingen dat aangeeft door de school te worden uitgedaagd hun best te doen, al drie jaar op rij stabiel blijft. Leerlingen geven al jaren ongeveer een 7 voor de mate waarin zij uitgedaagd worden. Deze peilingen contrasteren enigszins met peilingen uit een separaat onderzoek onder toptalenten¹, die tussen 2014 en 2016 aangaven zich significant minder vaak te vervelen op school als gevolg van te makkelijke stof.

Welke acties worden ondernomen?

De afgelopen jaren hebben het ministerie van OCW en de scholen in een aantal pilots samen geëxperimenteerd met mogelijkheden om meer maatwerk te bieden. Binnen de Pilot Verrijkt en/of Versneld VWO is voor een beperkt aantal scholen extra ruimte om getalenteerde vwo-leerlingen meer verdieping, verbreding of versnelling aan te bieden. En binnen de Pilot Recht op Maatwerk (van OCW en de VO-raad) is onderzocht hoe een 'recht op maatwerk' in de wet verankerd zou kunnen worden en door scholen vormgegeven kan worden.

De opdracht is nu aan het ministerie en de VO-raad om de ontstane ruimte onder de aandacht van scholen te brengen, en aan scholen om hier meer gebruik van te maken. De VO-raad stimuleert sinds dit jaar middels het programma Voortgezet Leren onder meer dat scholen leerroutes, toetsing en examinering flexibeler inrichten. Daardoor kunnen leerlingen variëren in tempo en niveau en onderwijs volgen dat aansluit op hun interesses en capaciteiten.

2) Aandeel leerlingen dat naast het reguliere examenprogramma aanvullende vakken volgt

Bron: DUO Examenmonitor 2018

Doelstelling

Alle leerlingen worden – via vormen van onderwijs op maat - uitgedaagd in het onderwijs. Een of meerdere extra vakken volgen en afsluiten is voor leerlingen in alle schoolsoorten één van de mogelijkheden om onderwijs op maat te krijgen en zichzelf meer uit te dagen.

Welke beweging is zichtbaar?

Het aandeel leerlingen dat extra vakken volgt blijft al enkele jaren stabiel. Alleen op de havo en het vwo is in

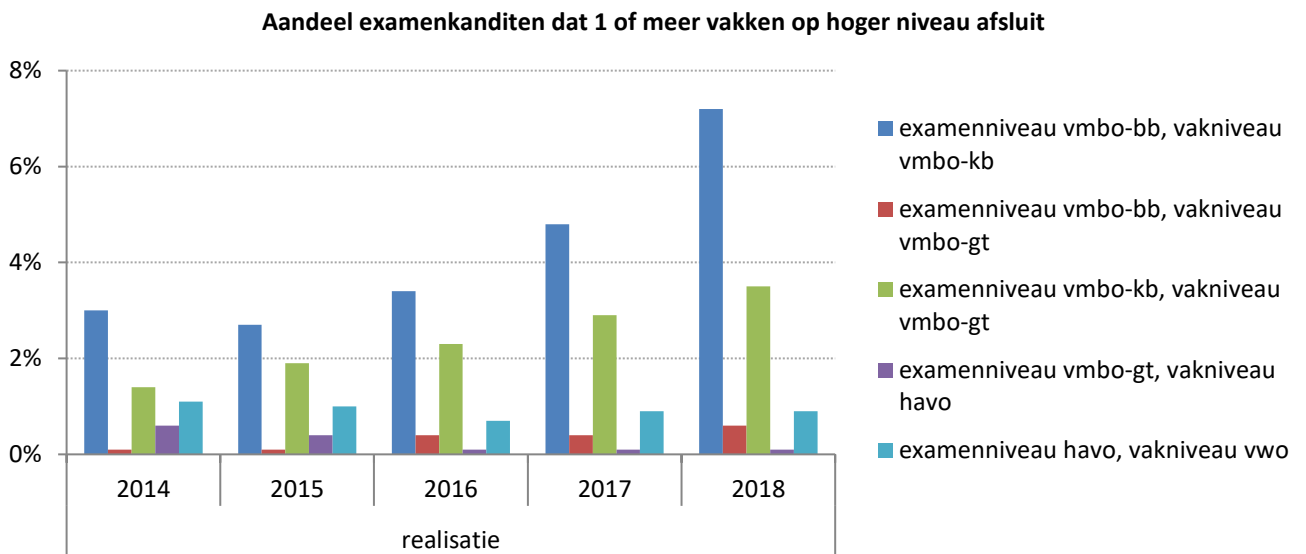
¹ Koenen en Verhue, Toptalenten in het onderwijs, 2016

de laatste jaren een daling waar te nemen, die voor het vwo zou kunnen samenhangen met de invoering van het predicaat cum laude rond die tijd. Van 2017 naar 2018 is het beeld weer stabiel op 40 procent. Op de vmbo-gl, vmbo-tl en de havo volgt een vergelijkbaar percentage leerlingen een extra vak.

Welke acties worden ondernomen?

De afgelopen jaren zijn er vanuit OCW geen acties ondernomen. Scholen zijn nu aan zet om leerlingen die dat willen in staat te stellen extra vakken te laten volgen.

3) Aandeel leerlingen dat vakken op een hoger niveau afsluit

Bron: DUO Examenmonitor 2018

Doelstelling

Alle leerlingen worden – via vormen van onderwijs op maat - uitgedaagd in het onderwijs. Eén of meerdere vakken op hoger niveau volgen is voor leerlingen op het vmbo en havo één van de mogelijkheden om onderwijs op maat te krijgen en zichzelf meer uit te dagen.

Welke beweging is zichtbaar?

Het aantal leerlingen dat vakken op hoger niveau afsluit, blijft jaarlijks groeien. Vooral in de beroepsgerichte leerwegen in het vmbo kiezen leerlingen er vaker voor één of meer vakken op hoger niveau te volgen. Het aandeel havisten dat één of meer vakken op vwo-niveau afsluit, blijft daarentegen al enkele jaren stabiel.

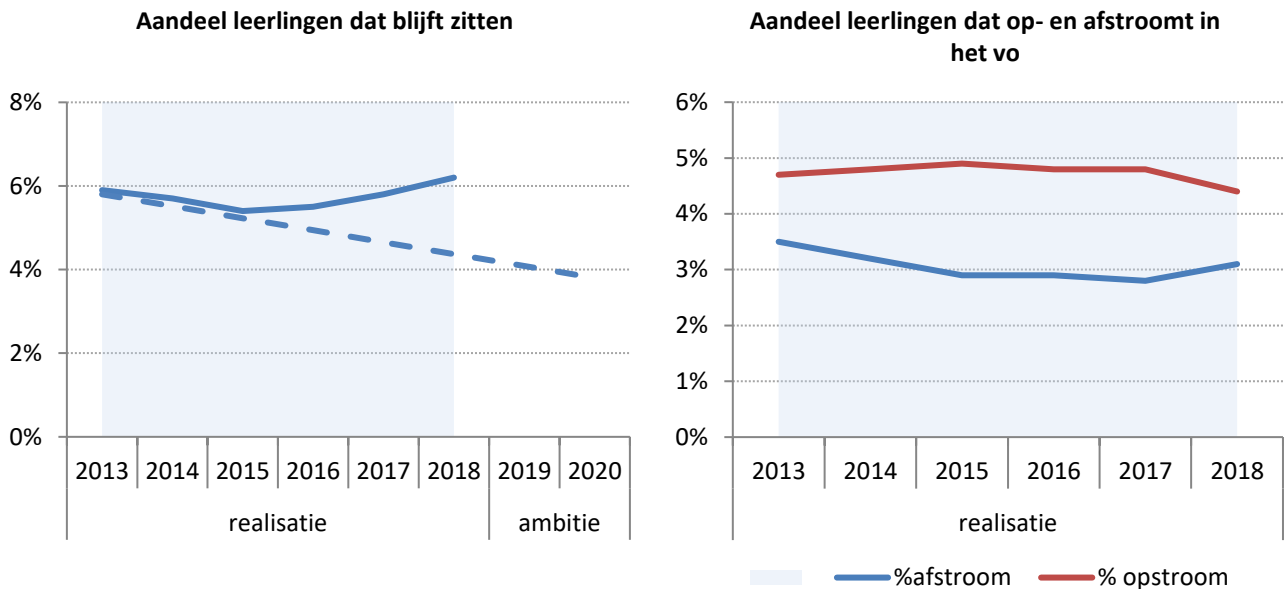
Dit verschil, tussen vmbo-bb en vmbo-kb enerzijds en vmbo-gt en havo anderzijds, is deels te verklaren vanuit praktisch oogpunt. Een school voor voorbereidend beroepsonderwijs, moet zowel de basisberoepsgerichte, als kaderberoepsgerichte leerwegen aanbieden en dit zal meestal ook in hetzelfde gebouw zijn. Daarnaast maakt de gelijke cursusduur in het hele vmbo het makkelijker om een vak op hoger niveau te volgen. Een havist die een vak op vwo-niveau wil volgen en afsluiten, moet dat vak ook sneller afronden dan een vwo-leerling (het vwo duurt immers 6 jaar en het havo 5). Daarnaast bieden niet alle scholen zowel havo als vwo aan of zitten ze niet in hetzelfde gebouw.

Welke acties worden ondernomen?

Sinds 2018 staat het ook op het diploma vermeld wanneer een leerling een vak op een hoger niveau heeft afgesloten. Daarnaast is er met ingang van schooljaar 2017-2018 is een terugvaloptie gerealiseerd. Leerlingen die een centraal examen op hoger niveau niet naar tevredenheid afsluiten, kunnen sindsdien alsnog het examen van dat vak op hun oorspronkelijke niveau doen. Dit examen op oorspronkelijk niveau is geen herkansing; een kandidaat behoudt dus de reguliere herkansingsmogelijkheid. Dit is een opbrengst van

de samenwerking tussen het ministerie van OCW, de Inspectie van het Onderwijs en de scholen die deelnamen aan de pilot Recht op Maatwerk. Het is nu aan scholen en leerlingen om van de geboden ruimte gebruik te maken, en aan de VO-raad en het ministerie om dit gebruik te stimuleren.

4) Aandeel leerlingen dat blijft zitten & aandeel leerlingen dat op- en afstroomt in het vo

Bron: DUO

Doelstelling

In het Sectorakkoord VO is afgesproken dat het landelijk percentage zittenblijvers, dat in 2013 5,8 procent was, in 2020 zou zijn gedaald tot 3,8 procent.

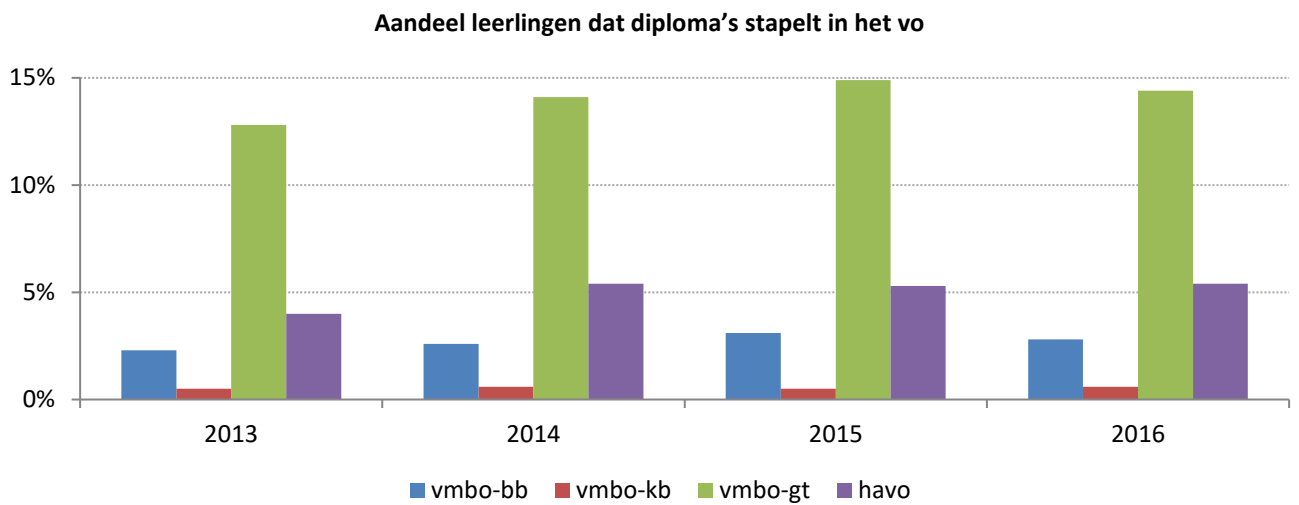
Welke beweging is zichtbaar?

Nadat het percentage enkele jaren achtereen daalde, ligt in 2018 het aantal zittenblijvers met 6,23 procent juist weer iets hoger dan in voorgaande jaren. Naar verwachting zal de initiële doelstelling (daling tot 3,8 procent in 2020) dan ook niet gehaald worden. Intussen kijken we echter anders aan tegen het fenomeen zittenblijven, en zien dit mede in relatie tot afstroom, doorstroom, basisschooladvisering en plaatsing van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Afstroom en zittenblijven kunnen worden gezien als verschillende manieren om te compenseren voor een (nog) te hoog onderwijsniveau: het zijn communicerende vaten: zittenblijven kan een alternatief zijn om niet te hoeven afstromen. De stijging van het zittenblijfpercentage kan dus verklaard worden doordat een deel van de potentiële afstroom is 'ondervangen' door doubleren.

Welke acties worden ondernomen?

Waar het mogelijk is om dergelijke leerachterstanden tijdig te repareren – bijvoorbeeld via een lente- of zomerschoolprogramma of met andersoortig maatwerk – heeft dat uiteraard de voorkeur. Op een lente- of zomerschool kunnen leerlingen gedurende de mei- of zomervakantie een intensief programma volgen om achterstanden op één of twee vakken weg te werken. Daarom stelt de Minister van OCW sinds 2015 jaarlijks een bedrag van € 9 miljoen beschikbaar voor het voorkomen van zittenblijven in het vo middels het inrichten van lente- en zomerscholen. Deze middelen zijn van 2015 tot en met 2019 via een subsidieregeling beschikbaar gesteld aan scholen die een dergelijk programma wilden aanbieden.

5) Aandeel leerlingen dat diploma's stapelt in het vo

Bron: DUO

Doelstelling

Alle leerlingen worden – via vormen van onderwijs op maat - uitgedaagd in het onderwijs. Een numerieke of percentuele stijging van het aantal leerlingen dat diploma's stapelt is geen doel op zich. Als een leerling na het behalen van een diploma voor een bepaalde schoolsoort of leerweg, daarna het diploma van een hogere schoolsoort of leerweg wil halen, dan zou die leerling dat onbelemmerd moeten kunnen doen.

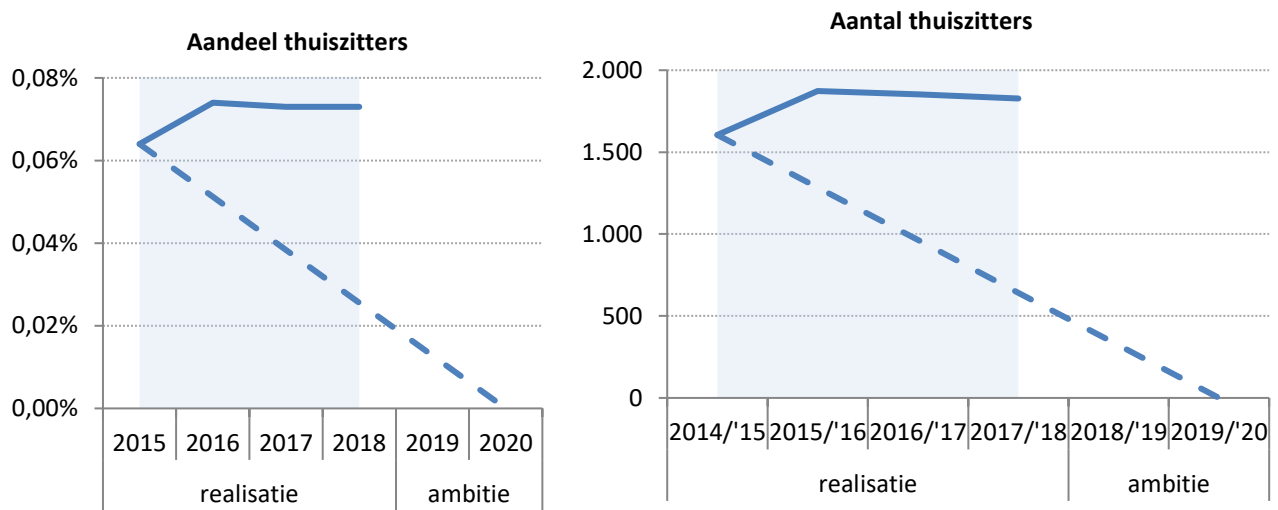
Welke beweging is zichtbaar?

Stapelen is een fenomeen dat vooral voorkomt bij vmbo-leerlingen in de gemengd/theoretische leerweg die verder gaan in het havo. Van deze groep leerlingen stapelt 14,4 procent een diploma in 2016. Dat percentage is licht gedaald ten opzichte van 2015. In de praktijkgerichte leerwegen van het vmbo (bb en kb) is weinig sprake van stapelen. In de havo lag het percentage geslaagde kandidaten dat doorstroomt naar het vwo al jaren vrij constant op ongeveer 3,5 procent, maar dit percentage is sinds het schooljaar 2013/2014 en 2014/2015 aanzienlijk gestegen naar 5,4 procent. Sindsdien is dit percentage ongeveer gelijk gebleven.

Welke acties worden ondernomen?

In de huidige situatie kunnen scholen verschillende normen of eisen hanteren als een leerling wil stapelen. Hierdoor kan het gemak waarmee leerlingen kunnen stapelen van school tot school verschillen. Om de duidelijkheid voor leerlingen te vergroten wordt gewerkt aan een wettelijk eenduidig doorstroomrecht voor zowel vmbo-gl/tl naar havo als voor havo naar vwo.

6) Aandeel en aantal thuiszitters

Bron: Leerplichttelling

Doelstelling

De doelstelling is: per 2020 zit geen enkel kind langer dan drie maanden thuis zonder een passend aanbod van onderwijs of zorg, tenzij de leerling is vrijgesteld van de leerplicht.

Welke beweging is zichtbaar?

We kunnen niet meten of een passend aanbod van onderwijs of zorg is gedaan, maar we zien dat het aantal thuiszitters langer dan drie maanden is toegenomen over alle onderwijssoorten heen. In het vo is het aantal langdurig thuiszitters ongeveer gelijk gebleven ten opzichte van vorig schooljaar. Het absolute aantal schommelt rond de 1.800, wat gelijk staat aan 0,073 procent van de leerplichtige vo-leerlingen. Veel thuiszitters gaan weer terug naar school, maar er komen ook steeds weer nieuwe thuiszitters bij.

Welke acties worden ondernomen?

De VO-raad is partner van het Thuiszitterspact, waar ook de PO-Raad, VNG, Ministeries van Justitie en Veiligheid, OCW en Volksgezondheid, Welzijn en Sport in mee hebben getekend. Daarnaast ondersteunt de VO-raad (samen met de PO-Raad) scholen en samenwerkingsverbanden bij het bieden van passend onderwijs via het Steunpunt Passend Onderwijs. Er zijn veel partijen betrokken bij thuiszitters, doordat ze dikwijls een complexe problematiek hebben. Om de samenwerking tussen deze partijen kracht bij te zetten, wordt o.a. in iedere regio een regisseur aangewezen die bepaalt wat er moet gebeuren, als een jongere na een bepaalde termijn nog steeds thuis zit.

In de brief van 15 februari 2019 aan de Tweede Kamer (*Stand van zaken thuiszitters*)² heeft OCW verder aangekondigd extra maatregelen te nemen en bestaande acties te intensiveren. Wij willen beter zicht krijgen op het verhaal achter de cijfers, inzetten op preventie, de aanpak in de regio versnellen, het leerrecht van kinderen versterken, het beleggen van doorzettingsmacht in de regio verplichten en dwang gebruiken als dat nodig is.

² Tweede Kamer, vergaderjaar 2018–2019, 26 695, nr. 123.

AMBITIE 2: EIGENTIJDSE VOORZIENINGEN

De mogelijkheden die ICT biedt worden maximaal benut. Eigentijds en uitdagend onderwijs voor alle leerlingen vergt een goed aanbod van eigentijdse voorzieningen. Het werken met eigentijdse voorzieningen kan echter niet zonder een goed beeld van het curriculum en de leerdoelen die in het onderwijs moeten worden gerealiseerd. Het vermogen om in leerdoelen te denken biedt ruimte voor verschillende, leerroutes, waarin gedifferentieerd kan worden in niveau, leervoorkeuren en tempo. Met gedegen kennis van de leerdoelen komen leraren tegemoet aan de individuele leerbehoeften van leerlingen. Daarvoor is een goede koppeling tussen het leermiddelenbeleid en de onderwijsvisie essentieel.

7) Benutting mogelijkheden ICT en eigentijdse leermiddelen

Doelstelling

Scholen benutten - in aansluiting op hun curriculum - de mogelijkheden van ICT en eigentijdse leermiddelen optimaal voor hun onderwijs.

Welke beweging is zichtbaar?

Uit de meest recente [Vier in balans-monitor \(2017\)](#)³ blijkt dat een ruime meerderheid van de ondervraagde leraren in het po, vo en mbo gebruikt maakt van meerdere ICT-toepassingen bij voorbereiden of geven van lessen. In de monitor worden drie groepen leraren onderscheiden: kopgroep (25 procent), peloton (50 procent) en staartgroep (25 procent). Leraren die behoren tot de kopgroep benutten in hun werk dertien à veertien verschillende ICT-toepassingen. Leraren in het peloton werken met zes à zeven verschillende ICT-toepassingen. Het gebruik van ICT bij leraren in de staartgroep is meestal beperkt tot het digibord. Op basis van de Leermiddelenmonitor 17/18 van SLO kunnen we nog iets specifieker kijken naar het gebruik van verschillende soorten digitale leermiddelen. In het vo vult 55 procent van de leraren papieren leermiddelen aan met digitaal materiaal. Daarnaast gebruikt ruim 20 procent ongeveer de helft van de tijd digitale leermiddelen en ruim 15 procent voornamelijk digitale leermiddelen. Slechts een klein deel werkt alleen nog op papier. Zowel leraren als schoolleiders uit het vo zijn het er (helemaal) mee eens dat het gebruik van digitale leermiddelen niet meer is weg te denken (leraren 85 procent, schoolleiders 96 procent).

Welke acties worden ondernomen?

1. Digitaliseringsagenda po/vo

Een belangrijk speerpunt in de Digitaliseringsagenda Primair en Voortgezet onderwijs is: "digitale leermiddelen werken voor de gebruiker". Hiervoor zijn de volgende activiteiten afgesproken:

- Door samen te werken met scholen worden praktijkvoorbeelden ontwikkeld voor een keuzeproces dat leidt tot een leermiddelenbeleid en leermiddelenkeuze dat aansluit op de onderwijsvisie van de school;
- In een publiek-private samenwerking wordt door uitgevers, distributeurs en softwareleveranciers samen met het onderwijs gewerkt aan een toekomstbestendige leermiddelenketen waarin leerlingen en docenten de leermiddelen kunnen vinden die passen bij hun leerdoelen, en die toegankelijk is voor nieuwe ontwikkelingen en spelers zodat innovatie wordt bevorderd.
- Een open en toegankelijke leermiddelenmarkt is van belang voor een gezonde marktwerking. De ontwikkelingen op de leermiddelenmarkt, in de context van internationalisering en nieuwe toetreders, worden in kaart gebracht en gevolgd.
- Aanbod en vraag van scholen t.a.v. open leermateriaal wordt beter op elkaar afgestemd.
- Schoolbesturen werken samen in de leermiddelenmarkt.

2. SIVON

Het vormgeven van de samenwerking tussen schoolbesturen bij het uitwisselen van kennis en het centraal inkopen van ICT-producten en diensten is een belangrijk onderdeel van de digitaliseringsagenda. Hiermee

³ Kennisnet, Vier in balans-monitor, 2017.

bouwen de schoolbesturen voort op de succesvolle samenwerking in het Doorbraakproject Onderwijs & ICT. Inmiddels zijn 92 schoolbesturen lid van SIVON. Deze besturen geven onderwijs aan meer dan 37 procent van de leerlingen in het vo. De PO-Raad, de VO-raad, SIVON en OCW hebben nadere afspraken gemaakt om de verdere groei van het lidmaatschap van SIVON, en het gebruik van de nieuwe voorziening voor veilig internet, de komende jaren met raad en daad te ondersteunen.

AMBITIE 3: BREDE VORMING VOOR ALLE LEERLINGEN

Onderwijs heeft een brede - drievoudige - opdracht: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. De brede vormende taak van de school heeft de volle aandacht. De school ziet het als zijn opdracht om elke leerling de mogelijkheid te bieden hier gericht aan te werken. Dat betekent concreet dat we werken aan de ontwikkeling van het curriculum, werken aan goed burgerschapsonderwijs op elke school en versterkt inzetten op een soepele doorstroom van leerlingen naar het vervolgonderwijs. De brede vorming komt ook tot uiting in het plusdocument dat scholen naast het diploma hun leerlingen meegeven.

8) Curriculum

Doelstelling

In het sectorakkoord is de doelstelling opgenomen dat scholen actief aan de slag gaan met de ontwikkeling van hun curriculum.

Welke beweging zien we?

Er valt op dit moment nog niet veel te zeggen over de wijze waarop de vo-scholen aan de slag zijn met de ontwikkeling van hun curriculum. Wel zien we de betrokkenheid van veel vo-scholen bij het denkproces over het nieuwe curriculum: een groep van ontwikkelscholen is aan de slag met de producten van de ontwikkelteams. Deze doelstelling is pas recent toegevoegd aan het sectorakkoord en er is nog geen gedegen onderzoek gedaan naar de voortgang.

Welke acties worden ondernomen?

Bij Curriculum.nu werken op dit moment negen ontwikkelteams aan de basis voor de actualisatie van de onderwijsdoelen. Dit doen zij mede op basis van de feedback van veel partijen binnen en buiten het onderwijsveld. Op 7 mei 2019 zijn de voorlopige resultaten van de negen ontwikkelteams openbaar gemaakt. Na de zomer vindt een brede consultatie plaats, zodat het onderwijsveld en andere belanghebbenden feedback kunnen geven op het geheel aan opbrengsten. Hierna leggen de vertegenwoordigende partijen van het onderwijs hun eindadvies voor aan de Tweede Kamer. Na politieke besluitvorming dienen de opbrengsten van de ontwikkelfase als basis voor geactualiseerde onderwijsdoelen. Het programma voortgezet Leren van de VO-raad stimuleert scholen onder meer bij het creëren van meer ruimte binnen het curriculum, door o.a. het stimuleren van leerdoel denken en curriculumbewustzijn binnen de school, mede op basis van de aanstaande curriculumherziening.

9) Doorstroom naar het vervolgonderwijs

Doelstelling

De doelstelling is dat leerlingen goed voorbereid naar het vervolgonderwijs doorstromen. Hiervoor moeten vo en de vervolgopleiding goed op elkaar aansluiten.

Welke beweging is zichtbaar?

In 2017/2018 stroomde 75 procent van de havisten na het behalen van hun diploma direct door naar het hoger onderwijs. Van de gediplomeerde vwo'ers stroomde 83 procent direct door naar het hoger onderwijs. Deze cijfers zijn al jaren redelijk stabiel. Voor alle vier de leerwegen in het vmbo geldt dat de leerlingen vooral doorstromen naar het mbo, grotendeels zonder onderbreking. Van de bb-leerlingen stroomt ongeveer 86 procent door naar het mbo, van de kb-leerlingen ongeveer 92 procent, van de gl-leerlingen ongeveer 87 procent en van de tl-leerlingen ongeveer 80 procent. Voor gl en tl geldt dat de overige leerlingen vooral

doorstromen naar de havo. Deze cijfers komen uit 2016-2017 en zijn sindsdien niet meer geüpdatet.

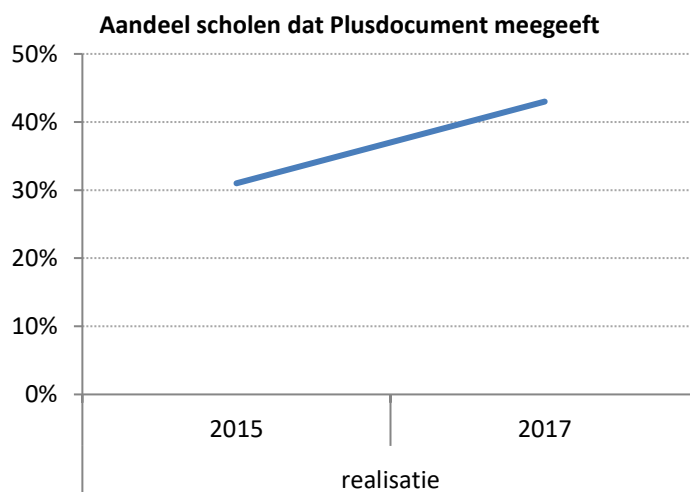
Eenmaal in het hoger onderwijs (cohort 2016/2017) stopt 12 procent en switcht 24 procent van de eerstejaarsstudenten in het hbo na één jaar met hun opleiding. In het wo liggen deze percentages op 6 procent stoppen en 17% switchen. Over de laatste jaren is te zien dat het percentage studenten dat stopt al jaren gelijk blijft. Het aantal 'switchers' neemt af. Dit gebeurt binnen het mbo veel minder vaak dan binnen het hoger onderwijs. Ongeveer 1 op de 8 studenten in het mbo switcht, waarbij mbo-ers op niveau 1 of 2 vaker switchen dan op een hoger niveau.

Welke acties worden ondernomen?

Zoals hierboven is te zien, verloopt voor het merendeel van de leerlingen de overstap van het vo naar het ho goed. Het percentage switch/uitval is met name in het hbo nog wel hoger dan in het wo. Daarom zijn veel activiteiten ook gericht op dit specifieke schakelpunt. Uit de [startmeting van de monitor loopbaan en oriëntatiebegeleiding](#) (LOB)⁴ blijkt dat veel scholen al goed bezig zijn met LOB. Uit de eindmeting in 2019 zal moeten blijken of dit positieve beeld behouden blijft of verbeterd wordt.

Ook heeft het Expertisepunt LOB VO MBO veel loopbaanbegeleiders ondersteund via de website. Ook zijn er activiteiten geweest op het gebied van de aansluiting havo-hbo zoals een onderzoek van de SLO, leernetwerken en experimenten met de havo binnen de pilot regelluwe scholen. Veel vo en ho-instellingen werken samen in netwerken om de doorstroom te verbeteren. Deze werkzaamheden worden in het komende jaar grotendeels gecontinueerd. Daarnaast loopt [curriculum.nu](#), die de aansluiting tussen de sectoren op termijn zou moeten verbeteren. In de bestuurlijke agenda van de VO-raad en de VH en in de sectorakkoorden van de VH en VSNU is een soepele doorstroom ook een belangrijk thema. Ook de LOB kwaliteitsagenda die in 2018 door de VO-raad, LAKS, VvSL en NVS-NVL ondertekend is, beoogt een impuls te geven aan LOB, en daarmee een betere doorstroom.

10) Aandeel scholen dat een Plusdocument meegeeft

Bron: VO2020-Scan VO-Raad

Doelstelling

Leerlingen stromen goed voorbereid door naar het vervolgonderwijs. Scholen kunnen hun leerlingen naast het diploma en een cijferlijst, ook een Plusdocument meegeven waarop andere vaardigheden en competenties van leerlingen staan vermeld.

Welke beweging is zichtbaar?

⁴ AO Consult. Startmeting Monitor LOB, 2018.

Bij de lancering van het Plusdocument in 2015 gaf 31 procent van de scholen zo'n document uit te geven aan kandidaten. In 2017 is dit aandeel gegroeid naar 43 procent van de scholen. Er is daarmee een gestage groei zichtbaar van meer scholen die hun kandidaten een Plusdocument meegeven. De laatste peiling die de VO-raad in het kader van VO2020 heeft uitgevoerd, dateert van 2017.

Welke acties worden ondernomen?

Scholen kunnen gebruikmaken van de handreiking Plusdocument die de VO-raad aanbiedt. Er is verder geen ondersteuning vanuit OCW.

11) Aandeel leerlingen dat de burgerschapscompetenties voldoende beheerst

Doelstelling

De ambitie is dat alle scholen zich inzetten om het burgerschapsonderwijs te verbeteren, zodat meer leerlingen voldoende kennis hebben van democratische principes en de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zodat zij als burger volwaardig kunnen functioneren in de samenleving.

Welke beweging is zichtbaar?

Het project 'Versterking burgerschap' is in 2019 van start gegaan. Op dit moment zijn er geen nieuwe cijfers te melden ten opzichte van de vorige voortgangsrapportage aan de Tweede Kamer uit 2017. In 2020 volgt een herhaling van de landelijke meting van de burgerschapscompetenties van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Ook wordt in 2020 het sectorakkoord kwalitatief geëvalueerd, wat inzicht biedt in de inzet van scholen om het burgerschapsonderwijs te verbeteren.

Welke acties worden ondernomen?

Het burgerschapsonderwijs kan en moet beter. Daarom werken we aan de versterking van het burgerschapsonderwijs door de burgerschapsopdracht in de sectorwetten te verduidelijken, burgerschap een stevigere plek in het curriculum te geven en scholen en leraren te ondersteunen waar nodig. De VO-raad zal scholen de komende twee jaar ondersteunen middels activiteiten gericht op het bieden van inzicht in de eigen situatie, kennisvergaring en -deling en kwaliteitsborging van het burgerschapsonderwijs. In het kader van dit project is een Adviesgroep Burgerschap op school ingericht, met experts en mensen uit de school. Op de website van de VO-raad is een kennispunt ingericht, en er zijn goed bezochte bijeenkomsten georganiseerd in december 2018 en maart 2019. In mei is het handboek Burgerschap op school opgeleverd, De VO-raad is de werving gestart voor een aantal leernetwerken waarin scholen gezamenlijk gaan werken aan de versterking van hun burgerschapsonderwijs. De eerste bijeenkomsten hiervan zullen in juni 2019 plaatsvinden.

AMBITIE 4: PARTNERSCHAP IN DE REGIO

Op veel terreinen vraagt het geven van goed onderwijs om afstemming en samenwerking in de regio. In veel regio's werken scholen al samen om het onderwijsaanbod op elkaar af te stemmen door gezamenlijk een regionaal plan onderwijsvoorzieningen op te stellen. Voor het realiseren van Sterk Beroepsonderwijs en Sterk Technisch Onderwijs is regionale samenwerking nodig om het onderwijs up-to-date te houden en goed af te stemmen op de vraag van de arbeidsmarkt. Het lerarentekort wordt boven-bestuurlijk aangepakt. In dit licht bezien is samenwerking niet langer een mooie bijkomstigheid of een ideaal, maar wordt het de maatschappelijke plicht van elke schoolbestuurder. Om duurzaam zorg te dragen voor goed onderwijs aan onze leerlingen moet een bestuurder soms zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid boven de belangen van een individuele vestiging of school plaatsen.

12) Samenwerking schoolbesturen in de regio

De doelstelling van het geactualiseerde sectorakkoord is dat aantoonbaar meer besturen samenwerken om de maatschappelijke opdrachten het hoofd te bieden. Dit bezien we aan de hand van vijf thema's

Brede brugklassen

In het Regeerakkoord is afgesproken dat middelbare scholen de opdracht zullen krijgen om op regionaal niveau een zo dekkend mogelijk aanbod van verschillende typen brugklassen aan te bieden. Deze aanpak, waarbij scholen in gezamenlijkheid zorg dragen voor een toereikend voorzieningenaanbod, is in lijn met de door het kabinet voorgestane en bevorderde bredere ontwikkeling in het onderwijs van een 'concurrentiemodel' naar een 'samenwerkingsmodel'. In het geactualiseerde Sectorakkoord VO hebben de VO-raad en OCW hier afspraken over gemaakt.

Eind september 2018 is informatie over het aanbod van verschillende soorten brugklassen in heel Nederland als open data ontsloten via [duo.nl](https://www.duo.nl).⁵ Scholen zijn opgeroepen om met elkaar in gesprek te gaan over een regionaal toereikend en passend aanbod van (brede) brugklassen. Ook de VO-raad heeft dit gedaan. Het thema 'brede brugklassen' is bovendien geagendeerd in de Gelijke Kansen Allianties.

Een andere inrichting van het onderwijs kost tijd. Scholen kunnen hun klassen uiteraard moeilijk tijdens een al gestart schooljaar anders gaan samenstellen. Dat kan alleen aan het begin van een nieuw schooljaar. Om dit goed 'in te regelen' hebben scholen eenvoudigweg enkele jaren tijd nodig. Toch zien we dat de aandacht in de politiek, in de media en vooral ook in de sector zelf voor het belang van voldoende brede brugklassen vruchten begint af te werpen. Na jarenlange daling van het aanbod van brede brugklassen stabiliseert het aanbod zich in 2017 (Bron: DUO). Vanwege het ontsluiten van de informatie over het feitelijke brugklasaanbod, het appel op scholen om hierover in de regio met elkaar in gesprek te gaan en afspraken over te maken, en de afspraken hierover in het Sectorakkoord, is in schooljaar 2019/2020 een verdere toename van het aantal brede brugklassen te verwachten. We verwachten de nieuwe informatie van DUO over het brugklasaanbod in 2019/2020 in het voorjaar van 2020. Deze informatie zal weer ontsloten worden voor scholen, om blijvend werk te maken van een regionaal toereikend aanbod van (brede) brugklassen.

Beroepsonderwijs

In het voorjaar van 2019 ontving OCW de resultaten van de nulmeting van Sterk Beroepsonderwijs. Wat Sterk Techniekonderwijs betreft: een voorwaarde voor vmbo-scholen om in aanmerking te komen voor de techniekmiddelen is dat er in de regio gezamenlijke plannen van vmbo en mbo worden gerealiseerd. Deze middelen vormen daarmee een belangrijke stimulans voor regionale samenwerking in het beroepsonderwijs. In de zomer van 2019 wordt duidelijk welke aanvragen (vanuit de regio's) worden gehonoreerd.

⁵ https://www.duo.nl/open_onderwijsdata/dashboards/brugklassen/

Leerlingendaling

In het kader van leerlingendaling slaan steeds meer scholen en besturen en andere belanghebbenden de handen ineen om gezamenlijk na te denken over een toekomstbestendig onderwijsaanbod, en om dat vervolgens te realiseren. Zo kunnen scholen in de regio beslissen op verschillende scholen verschillende vbo-profielen aan te bieden. De VO-raad is per januari jl. het project Regionale samenwerking gestart van waaruit regionale samenwerking tussen schoolbesturen in het kader van leerlingendaling wordt gestimuleerd en gefaciliteerd. In dit kader is een monitor gestart die in kaart brengt hoe het met samenwerking in de sector is gesteld. Voor de zomer van 2019 worden de eerste resultaten daarvan verwacht. Ook is er in dit project een pool van ledenadviseurs krimp & regionale samenwerking samengesteld. Dit zijn vo-bestuurders die ervaringen hebben met leerlingen en met collega-bestuurders kunnen meedenken over mogelijk oplossingsrichtingen en de te nemen stappen.

Regionaal Plan Onderwijsvoorzieningen (RPO)

De besturen van scholen en scholengemeenschappen kunnen samenwerken met ten minste één ander bestuur met als doel het onderwijsaanbod af te stemmen op de vraag van de leerlingen, ouders en andere belanghebbenden in de regio. De besturen stellen voor hun regio een regionaal plan onderwijsvoorzieningen vast (RPO), dat de gezamenlijk gedragen visie bevat op het onderwijs in de regio en de relatie van het bestaande onderwijsaanbod met het vervolgonderwijs en de arbeidsmarkt en de opvattingen van de besturen over de onderwijshuisvesting. De besturen stellen een RPO op nadat er een op overeenstemming gericht overleg is gevoerd met de gemeente(n) en is overlegd met de niet deelnemende vo-schoolbesturen in de regio, de provincie(s) en waar het vbo betreft vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en middelbaar beroepsonderwijs.

Per 1 augustus 2018 zijn in het voortgezet onderwijs 18 nieuwe RPO's van kracht geworden en zijn 6 lopende RPO's aangevuld. Het totaal aantal vestigingen dat betrokken is bij een RPO komt daarmee op 933 en dat is 64 procent van het totaal aantal vo-vestigingen. Van de 307 gemeenten met een vestiging is in 55 procent van de gemeenten een RPO afgesloten door 191 van de in totaal 330 schoolbesturen.

Lerarentekort

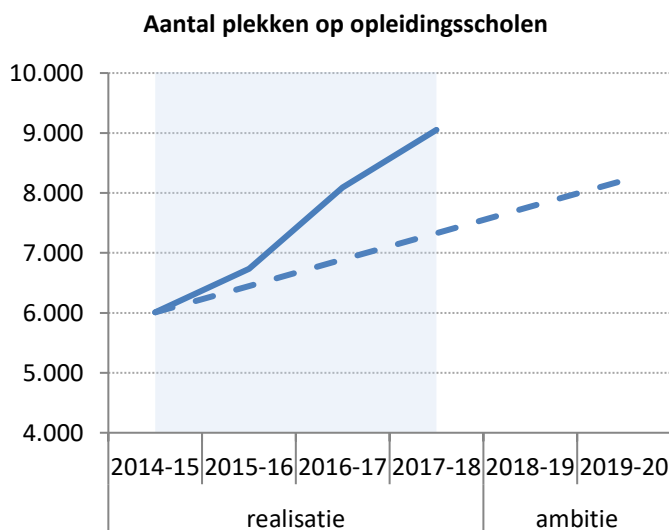
Om de regionale samenwerking rond de aanpak van het lerarentekort te stimuleren en te ondersteunen is er een subsidieregeling opgesteld. De regeling is bedoeld voor schoolbesturen in het primair en voortgezet onderwijs, het middelbaar beroepsonderwijs en lerarenopleidingen die in de regio samenwerken om het lerarentekort terug te dringen. Bij voorkeur doen ook andere partijen in de regio mee zoals gemeenten, regionale transfercentra en bedrijven. In de voortgangsrapportage over het lerarenbeleid en tekort, die in het najaar van 2019 weer wordt verstuurd, wordt de Kamer geïnformeerd over de effecten van deze regeling.

AMBITIE 5: SCHOLEN ALS LERENDE ORGANISATIES

Scholen zijn niet alleen een plek waar leerlingen leren, maar ook een plek waar leraren en schoolleiders zich voortdurend ontwikkelen. Voor zowel leraren als schoolleiders vindt die ontwikkeling plaats binnen een doorlopende leerlijn.

Voor leraren geldt dat een goede opleiding en begeleiding leidt tot minder uitval in de eerste jaren van de beroepsuitoefening. De samenwerking tussen lerarenopleidingen en scholen gaat over de gehele doorlopende leerlijn van de leraar, met verbinding tussen de initiële opleiding van leraren, de begeleiding van startende leraren en de voortgezette professionalisering van leraren. Voor een goede en duurzame onderwijskwaliteit zijn ook goed opgeleide, professionele schoolleiders, die in staat zijn richting te geven aan schoolorganisaties en onderwijskwaliteit, onontbeerlijk. We zetten daarom in op de opleiding, de begeleiding van starters en op doorlopende professionele ontwikkeling. Schoolbesturen en leraren maken in het professioneel statuut afspraken over de zeggenschap van de leraren.

13) Aantal plekken op opleidingsscholen

Bron: DUO

Doelstelling

In 2014 is afgesproken dat het aantal plekken op opleidingsscholen in het voortgezet onderwijs in 2020 met 2.200 tot 4.000 plekken is toegenomen. Als basisgetal nemen we daarvoor de 6.009 plaatsen uit 2014/2015.

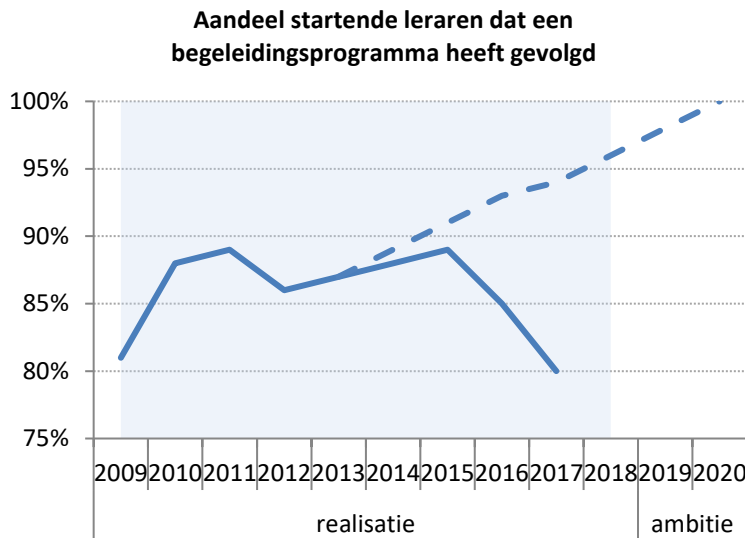
Welke beweging is zichtbaar?

Het voorlopig aantal voor schooljaar 2017/2018 is 9.051 opleidingsplaatsen. Daarmee is de doelstelling vroegtijdig en ruimschoots behaald. Ook in de overgang van 2016/2017 naar 2017/2018 kwam er een groot aantal plekken beschikbaar door de toetreding van aspirant-opleidingsscholen tot de reguliere bekostiging. Inmiddels is er bestuurlijk afgesproken om de ambitie omhoog bij te stellen, en in 2025 100 procent van de studenten die starten aan een tweede of eerstegraadsopleiding in een opleidingsplek binnen het samen opleiden te plaatsen.

Welke aanvullende acties moeten worden ondernomen?

Voor het behalen van de aanvankelijke doelstelling hoeven geen aanvullende acties te worden ondernomen. Voor het behalen van de bijgestelde ambitie loopt een bestuurlijk traject met de PO-Raad, VO-raad, MBO raad, Vereniging Hogescholen en VSNU. De Tweede Kamer wordt op een later moment hierover geïnformeerd.

14) Aantal startende leraren dat een begeleidingsprogramma heeft gevolgd

Bron: Loopbaanmonitor, MOOZ/Centerdata⁶

Doelstelling

De ambitie is dat alle nieuwe leraren de begeleiding krijgen die zij nodig hebben om hun werk als lid van een professioneel team te kunnen doen. Schoolbesturen zorgen dat startende leraren en startende schoolleiders een effectief inwerk- en begeleidingsprogramma volgen, als onderdeel van strategisch personeelsbeleid.

Welke beweging is zichtbaar?

Het percentage startende docenten in het vo dat aangeeft dat zij begeleid wordt, is gedaald van 85 procent in 2016 naar 80 procent in 2017. De oorzaak van deze terugval is onduidelijk. Het is belangrijk dat hiernaar onderzoek wordt gedaan zodat een eventuele oorzaak kan worden aangepakt. Een mogelijke oorzaak kan zijn dat in de cijfers die zijn gebruikt in de loopbaanmonitor de begeleiding van startende leraren in het mbo en vo zijn samengenomen. Uit de cijfers blijkt dat de daling in het mbo sterker ten opzichte van de daling in het vo.

Welke acties worden ondernomen?

Het is, zeker in tijden van lerarentekort, van groot belang dat starters goed worden begeleid. Samen met sector- en vakorganisaties werken wij aan betere begeleiding van startende docenten. Ook blijft het onderwerp op de agenda van de bestuurlijke tafel lerarentekort, met daaraan vertegenwoordigers van scholen, opleiders, bonden en de G4. Doel is, de komende anderhalf jaar, een sterke stijging van het aantal startende leraren dat een begeleidingsprogramma heeft gevolgd.

In 2019/2020 wordt onderzoek gedaan naar de terugval van het aantal starters dat aangeeft begeleid te worden. Om de begeleiding ook kwalitatief te verbeteren werkt OCW samen met de VO-raad, VSNU, VH en MBO raad aan een betere aansluiting tussen opleiden en begeleiden door het concept *opleiden in de school* en de begeleiding van starters beter te verbinden. De verwachting is dat meer samenwerking tussen scholen en opleidingen (samen opleiden) de positie van de starters verbetert en er meer starters begeleid zullen worden. De instrumenten die in het kader van het landelijk project begeleiding starters zijn

⁶ Centerdata en Mooz. Loopbaanmonitor onderwijs, 2018.

ontwikkeld, worden ontsloten via het steunpunt samen opleiden.

15) Aandeel startende schoolleiders dat een begeleidingsprogramma heeft gevolgd

Doelstelling

Voor een goede en duurzame onderwijskwaliteit zijn goed opgeleide, professionele schoolleiders en bestuurders, die in staat zijn richting te geven aan schoolorganisaties en onderwijskwaliteit, onontbeerlijk. Daarom is in het sectorakkoord de ambitie opgenomen dat schoolbesturen zorgen dat startende schoolleiders een effectief inwerk- en begeleidingsprogramma volgen, als onderdeel van het strategisch personeelsbeleid.

Welke beweging is zichtbaar?

- a) Uit de jaarlijkse monitor 'professionalisering schoolleiders 2018'⁷ blijkt dat 27,1 procent van de startende schoolleiders een gedegen inwerkprogramma heeft gehad. 29,2 procent heeft in beperkte mate een inwerkprogramma gehad. In de rapportage van het monitoringsonderzoek staat dat er statistisch gezien geen significante verschillen zichtbaar zijn in het aantal schoolleiders dat bij aanvang van hun huidige functie een inwerk- en begeleidingsprogramma kregen aangeboden (o.b.v. resultaten van de surveys in 2014, 2015 en het onderzoek in 2017). Wel is er een trend zichtbaar bij schoolleiders die minder dan twee jaar geleden zijn gestart: zij hebben vaker een inwerk- en begeleidingsprogramma gehad dan schoolleiders die langer geleden zijn begonnen in hun functie.
- b) Indicator VO 2020 (juli 2017): circa 70 procent van de besturen geeft aan dat ze een inwerkprogramma aan schoolleiders aanbieden.
Inwerkprogramma voor startende schoolleiders (stand van zaken juli 2017): Het aantal scholen waar startende schoolleiders (korter dan 2 jaar aan het werk) geen inwerk- en/of begeleidingsprogramma krijgen aangeboden neemt tussen 2015 en 2017 licht af van 30,4 procent naar 28,6 procent. Dit is in de vorige voortgangsrapportage ook reeds gemeld.
- c) Onderzoek van Leisink en Knies (2017), De staat van strategisch personeelsbeleid in het vo : 'De ondersteuning voor startende schoolleiders wordt als goed beoordeeld' (4,03) (door besturen). Dit is in de vorige voortgangsrapportage ook reeds gemeld.

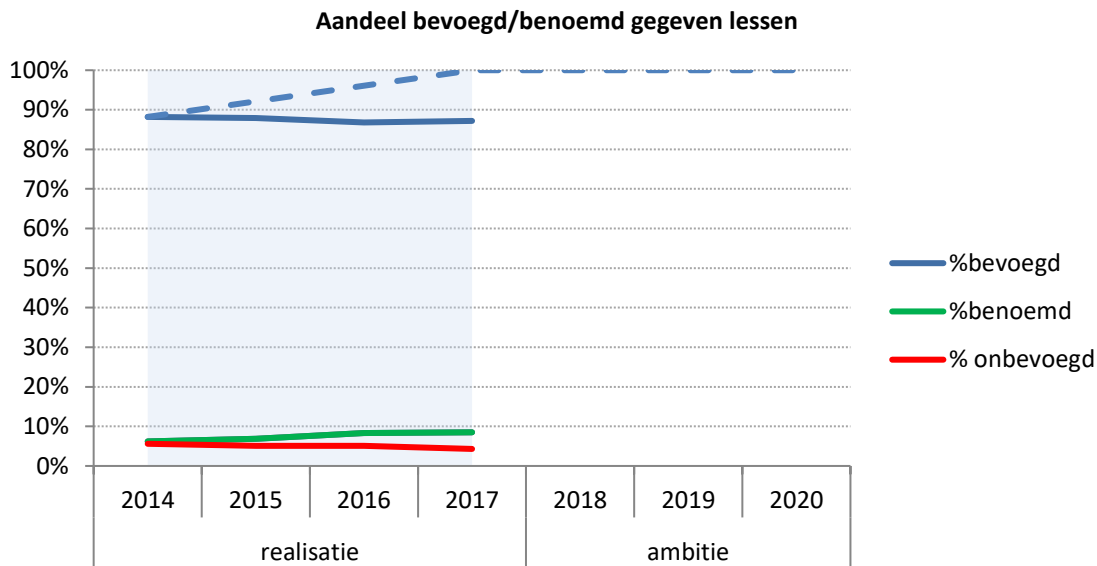
Welke acties worden ondernomen?

De VO-raad heeft met het beroepsregister schoolleiders en het Netwerk voor Schoolleiders een Schoolleidersagenda opgesteld waarin de begeleiding van startende schoolleiders als één van de kernthema's is geagendeerd. Daarbij is nadrukkelijk de verantwoordelijkheid voor realisatie van die begeleiding bij schoolbesturen zelf gelegd. De sector is zich bewust van zijn verantwoordelijkheid hiervoor. Uit onderzoek en gesprekken met schoolleiders blijkt dat ze vooral graag van elkaar leren. De sector- en schoolleidersorganisaties ondersteunen deze ondersteuningsbehoefte op diverse manieren, o.a. door het organiseren van Leiderschapslabs, faciliteren van netwerkbijeenkomsten en het aanbieden van specifieke trainingen, door o.a. de VO-academie.

⁷ Kohnstamm Instituut en Oberon, Monitor professionele ontwikkeling schoolleiders en bestuurders VO 2018, 2018

16) Aandeel bevoegd gegeven lessen

Bron: IPTO

Doelstelling

Om de kwaliteit van de lessen en het onderwijs te borgen, is afgesproken dat in 2017 alle lessen worden gegeven door bevoegde leraren.

Welke beweging is zichtbaar?

Hoewel de hierboven genoemde doelstelling niet is gehaald, zien we dat het aandeel onbevoegd gegeven lessen de afgelopen drie jaren is afgenomen. Mede gegeven het lerarentekort voor verschillende tekortvakken is dit een mooi resultaat. Het aandeel bevoegde en benoembare leraren gezamenlijk is toegenomen. Dat laat zien dat onbevoegde leraren in opleiding zijn om een passende bevoegdheid te halen. We streven nog steeds naar 100 procent bevoegd gegeven lessen. Er zullen echter altijd leraren blijven die nog niet bevoegd zijn, maar volgens de wettelijk toegestane uitzonderingsmogelijkheden worden ingezet en zodoende in opleiding zijn. Deze leraren worden als 'benoembaar' opgenomen in de meting.

Welke acties worden ondernomen?

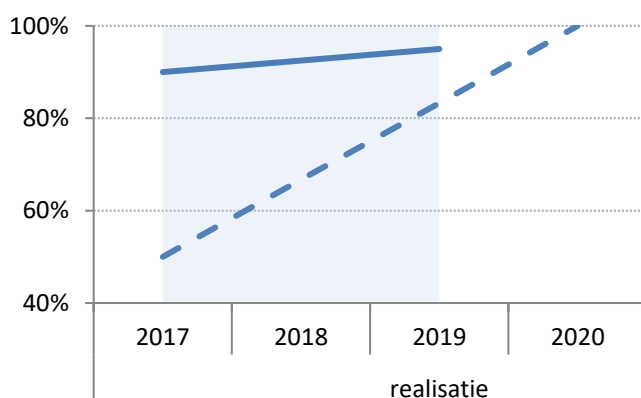
De uitvoering van het plan van aanpak onbevoegd lesgeven is inmiddels afgerond. Alle daarbij betrokken partijen (lerarenopleidingen, vakbonden, VO-raad en OCW) blijven werken aan informatievoorziening over bevoegdheid en het verstevigen van het contact tussen scholen en lerarenopleidingen. Het streven is dat leraren via maatwerktrajecten hun bevoegdheid kunnen halen en de drempel tot het volgen van scholing lager is. Dit is zeker van belang in bepaalde vakgebieden waar de sector met tekorten te maken heeft, waardoor het moeilijk is voldoende bevoegde leraren te vinden. Tegelijkertijd wordt er niet getoerd aan de kwaliteitseisen voor die vakgebieden. Een voorbeeld hiervan is het feit dat pabo-gediplomeerden die het certificaat "Groepsleerkracht onderbouw vmbo basis- en kader" hebben behaald, voortaan bevoegd in de onderbouw van het vmbo basis- en kader les mogen geven in een aantal vakken.

Verder werkt OCW met lerarenopleidingen, scholen, vakbonden en vakverenigingen aan een toekomstbestendig bevoegdheidsstelsel. We willen een flexibel, eenvoudig stelsel, met aantrekkelijke loopbaanmogelijkheden voor leraren. We onderzoeken hoe de bevoegdheidsstructuur op zo'n manier ingericht kan worden dat het kwaliteit garandeert en recht doet aan de diverse behoeften van leerlingen, (potentiële) leraren en scholen in het voortgezet onderwijs. Ook kijken we naar vereenvoudiging van de huidige uitzonderingsmogelijkheden om tijdelijk onbevoegde leraren in te zetten.

De Onderwijsraad heeft in november 2018 een advies⁸ uitgebracht over de kwalificatie- en arbeidsstructuur van leraren in het po, vo en mbo, dat OCW meeneemt in de overwegingen voor een toekomstig bevoegdheidsstelsel voor het vo. Voor de zomer van 2019 ontvangt de Kamer een uitgebreide beleidsreactie op dit advies.

17) Aandeel vmbo-docenten dat beschikt over kennis van de actuele beroepspraktijk en de opleidingsmogelijkheden hiervoor in het vervolgonderwijs

Aandeel leraren dat deelneemt aan het na- en bijscholingsaanbod

Doelstelling

Alle vmbo-scholen krijgen te maken met de nieuwe beroepsgerichte examenprogramma's in het vmbo. Voor de scholen met een bovenbouw in de basis-, kaderberoepsgerichte of gemengde leerweg van het vmbo geldt dit rechtstreeks omdat hun leerlingen straks examen zullen doen in deze vernieuwde vakken. Maar ook onderbouwlocaties en vmbo's met een theoretische leerweg krijgen te maken met de vernieuwing: hetzij in de voorbereiding van leerlingen op het te kiezen profiel, hetzij in de loopbaanoriëntatie in de theoretische leerweg. Hiertoe is het van belang dat er wordt gewerkt aan de deskundigheidsbevordering van leraren. Zo kunnen ze leerlingen een realistischer beeld meegeven van verschillende vakgebieden en bijpassende schoolloopbaanperspectieven. De ambitie is dat alle vmbo-leraren in beroepsgerichte vakken in 2020 (50 procent in 2017) beschikken over de kennis van de actuele beroepspraktijk en de opleidingsmogelijkheden hierover in het vervolgonderwijs. Er wordt voor deze indicator gekeken naar de deelname aan het na- en bijscholingsaanbod per profiel en het aantal docentstages dat is gevolgd. In 2020 dient 100 procent tenminste gebruik te hebben gemaakt van één na- of bijscholingstraject. Dit toont aan dat docenten zich actief laten bijscholen in de nieuwe profielen en daarbij aandacht hebben voor actuele ontwikkelingen in het vervolgonderwijs en de beroepspraktijk buiten de school.

Welke beweging is zichtbaar?

In 2017 had ongeveer 90 procent van de beroepsgerichte docenten een na- of bijscholingsopleiding gevolgd. In totaal ging het om 10.000 na- of bijscholingsopleidingen. Begin 2019 waren ongeveer 11.500 opleidingen gevolgd, een toename van 15 procent ten opzichte van twee jaar geleden. Van de 580 locaties die een beroepsgericht onderwijsprogramma aanbieden, zijn van maximaal 32 locaties nog geen docenten op cursus geweest. Dit betekent dat zeker 95 procent van de docenten één of meerdere na- of bijscholingsopleiding heeft gevolgd. Vrijwel zeker ligt dit percentage in werkelijkheid nog hoger, omdat docenten zich niet altijd vanuit een bepaalde locatie inschrijven, maar samen met collega's van de hoofdlocatie, of vanuit een

⁸ Onderwijsraad 2018, Ruim baan voor leraren.

bestuursbureau.

Welke acties worden ondernomen?

De afgelopen jaren is het na- en bijscholingsaanbod door OCW gesubsidieerd waardoor het voor scholen en docenten tegen zeer beperkte kosten toegankelijk is. Ook in 2019 loopt deze subsidie nog door.

AMBITIE 6: TOEKOMSTBESTENDIGHEID ORGANISEREN: KOPPELING VAN ONDERWIJS- EN PERSONEELSONTWIKKELING

Strategisch personeelsbeleid is een belangrijke voorwaarde voor de doorlopende leerlijnen van docenten en schoolleiders, voor goed onderwijs en voor de school als aantrekkelijke werk- en leeromgeving. We richten ons op de koppeling van onderwijs en personeelontwikkeling, in plaats van opzichzelfstaande activiteiten met betrekking tot de vaardigheden van leraren of de samenstelling van het personeelsbestand.

Vanuit een oriëntatie op de toekomst en hun externe omgeving werken schoolbesturen aan de afstemming van hun personeelsbeleid op onderwijskundige doelen en (daaraan gekoppeld) de professionele ontwikkeling en duurzame inzetbaarheid van leraren en schoolleiders.

18) Strategisch personeelsbeleid

Doelstelling

Schoolbesturen stemmen hun personeelsbeleid af op onderwijskundige doelen en daaraan gekoppeld de professionele ontwikkeling en duurzame inzetbaarheid van leraren en schoolleiders.

Een werkgroep bestaande uit OCW, VO-raad, Inspectie en wetenschappelijk experts heeft in 2018, als uitwerking van deze doelstelling, de volgende set van indicatoren van strategisch personeelsbeleid geformuleerd:

1. Afstemming van strategisch personeelsbeleid op externe ontwikkelingen
2. Afstemming van strategisch personeelsbeleid op onderwijskundige doelen
3. Ontwikkelperspectief leraren en schoolleiders
4. Duurzame inzetbaarheid
5. Kwaliteit van implementatie van strategisch personeelsbeleid door schoolleiders

Begin 2019 is de stand van zaken ten aanzien kwantitatief gemeten. In 2020 wordt de kwantitatieve meting aangevuld met kwalitatief onderzoek, waaronder de huidige themagerichte onderzoeken van de Inspectie. Het combineren van kwantitatieve en kwalitatieve informatiebronnen en een gezamenlijke analyse vanuit diverse perspectieven (met medeneming van leraar- en schoolleidersperspectief) zorgt voor een valide en betrouwbaar beeld van de voortgang. Het voornemen is om, in 2020 dus, een reviewcommissie in te stellen die de kwantitatieve en kwalitatieve monitoring samenbrengt. Bij de meting in 2019 zijn de uitkomsten van de kwantitatieve meting in een expertmeeting voorgelegd en besproken met experts en praktijkdeskundigen op het gebied van strategisch personeelsbeleid.

Welke beweging is zichtbaar?

In 2019 hebben universiteit Utrecht⁹ en Regioplan¹⁰ onderzoek gedaan naar strategisch personeelsbeleid in het vo. Er is een beweging in gang gezet als het gaat om strategisch personeelsbeleid, en er lijken ook al de nodige resultaten te zijn behaald. Kijkend naar de vijf indicatoren van de sectorafspraken kan op basis van de actuele onderzoeken gesteld worden dat schoolbesturen in het voortgezet onderwijs de afstemming van personeelsbeleid op (1) externe ontwikkelingen, (2) onderwijskundige schooldoelen en (3) ontwikkelperspectief leraren en schoolleiders gemiddeld genomen ruim voldoende tot goed beoordelen. Ook indicator 5 – de kwaliteit van de implementatie van personeelsbeleid – beoordelen besturen als ruim voldoende tot goed. Aandachtspunt is de afstemming op duurzame inzetbaarheid (indicator 4). Duurzame inzetbaarheid van zowel schoolleiders als leraren lijkt onder druk te staan. Het onderzoek laat zien dat

⁹ Universiteit Utrecht, Strategisch personeelsbeleid in het VO, 2019.

¹⁰ Regioplan, Van ambitie naar praktijk, ontwikkeling strategisch personeelsbeleid in het vo, 2019.

strategisch personeelsbeleid op de agenda van schoolbestuurders staat. Dat zij dit van belang achten en hier werk van maken. Tegelijkertijd moet worden opgemerkt dat er verschillen kunnen bestaan tussen de perceptie van bestuurders, het beleid dat gevoerd wordt en de beleving hiervan op de werkvloer (Leisink en Knies, 2019: 12-14).

Welke acties worden ondernomen?

In het programma Voortgezet Leren ondersteunt de VO-raad (in 2019 en 2020 gesubsidieerd door OCW) besturen en professionals binnen de scholen bij het afstemmen van personeelsbeleid op onderwijskundige doelen. De inzichten die de genoemde onderzoeken hebben opgeleverd worden daarin meegenomen. Verder wordt gewerkt aan een wetsvoorstel waarmee strategisch personeelsbeleid een deugdelijkheidseis zal worden.¹¹ Dit draagt bij aan versterking van het strategisch personeelsbeleid.

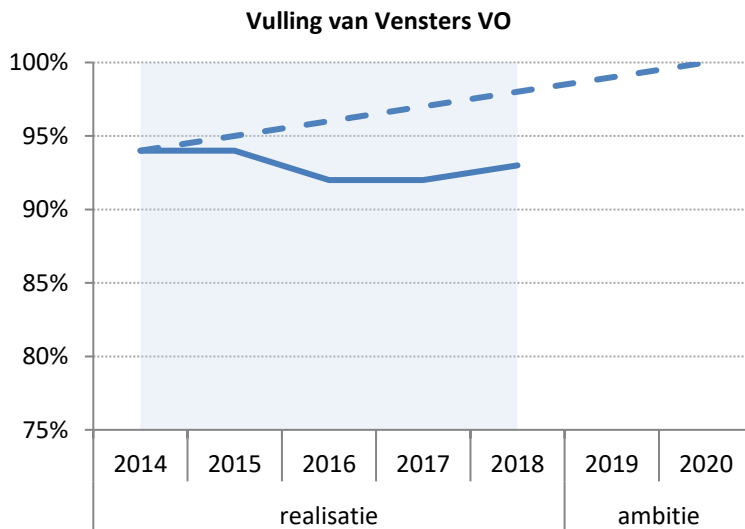
---

¹¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/01/16/kamerbrief-over-de-versterking-van-de-leraar>

AMBITIE 7: NIEUWE VERHOUDINGEN IN VERANTWOORDING EN TOEZICHT

Scholen en besturen nemen geen genoegen met basiskwaliteit, en hebben de ambitie om zo goed mogelijk onderwijs te leveren, dat aansluit bij wat de maatschappij van hen vraagt. Bij die publieke taak past het afleggen van verantwoording.

19) Vulling van Vensters VO

Bron: VO-raad

Doelstelling

De ambitie is dat in 2018 alle scholen Vensters VO hebben gevuld en transparant zijn naar ouders, leerlingen, toezichthouders, medezeggenschapsraden en andere belanghebbenden. Op de website www.scholenopdekaart.nl presenteren zij een samenhangende set van centrale en decentrale indicatoren.

Welke beweging is zichtbaar?

De percentages laten een stabiel beeld zien waarbij te zien is dat vrijwel alle scholen werken met Vensters. Zo heeft dit jaar 93 procent de Vensters VO daadwerkelijk gevuld. In 2017 was dat nog 92 procent. 97 procent van de besturen heeft afgelopen jaar ingelogd bij Vensters, onder andere om Scholen op de kaart te vullen. In 2017 was dat 98 procent. 97 procent van de besturen heeft een gebruikersbeheerder die gebruikers binnen het bestuur coördineert. In 2017 was dit 96 procent. 99 procent van de besturen heeft het afgelopen jaar gebruikt gemaakt van rapportages in het ManagementVenster. In 2017 was dat nog 95 procent.

Welke acties worden ondernomen?

- Onder de 3 procent besturen die geen gebruikers (beheerder) heeft, vallen 12 kleine vo-besturen. 10 van die 12 zijn geen lid bij de VO-raad, de overige 2 besturen zijn aangesproken.
- Van de 7 procent scholen die niet goed gevuld zijn, ontbreken er één of een paar onderwerpen op Scholen op de Kaart. De bevraginglast van de indicatoren Tevredenheid leerlingen, Tevredenheid Ouders en Schoolklimaat en Veiligheid vraagt veel van scholen. Met de scholen die hier niet actief in zijn wordt telefonisch contact opgenomen.

20) Naleving Code Goed Bestuur

Doelstelling

De afspraak is dat alle schoolbesturen de code "Goed Onderwijsbestuur VO" onderschrijven en naleven.

Welke beweging is zichtbaar?

In 2015 is een Monitoringscommissie ingesteld met de opdracht advies uit te brengen over herziening van de code 'Goed Onderwijsbestuur VO'. Eind 2018 heeft de commissie het advies 'Betekenisvol besturen' uitgebracht. Hierin wordt geconstateerd dat de 'harde kant' van goed bestuur steeds beter op orde is. Thema's die meer aandacht behoeven zijn het betrekken van belanghebbenden zoals ouders en leerlingen bij het vormen van onderwijsbeleid, het samenspel tussen bestuur en intern toezicht en regionale bovenbestuurlijke samenwerking. De VO-raad constateert dat de naleving van de lidmaatschapseisen vooruitgaat. Zo publiceert 98 procent van de schoolbesturen haar jaarverslag en publiceren ook meer besturen een klokkenluidersregeling, klachtenregeling en integriteitscode.

Welke acties worden ondernomen?

Enkele voorbeelden van instrumenten die de VO-raad heeft ontwikkeld om besturen te ondersteunen bij bovengenoemde aandachtspunten:

- Er is een 'checklist lidmaatschapseisen' met een reeks voorbeelddocumenten opgesteld, die besturen helpt om aan de lidmaatschapseisen te kunnen voldoen.
- De VO-raad biedt een traject van collegiale bestuurlijke visitatie aan. Met de leden is afgesproken dat zij eens in de vier jaar deelnemen aan dit of een soortgelijk traject.
- In het voorjaar van 2019 geven het LAKS en de VO-raad een handreiking uit voor het versterken van de horizontale dialoog.

Acties vanuit OCW:

- OCW zet via NRO een meerjarig onderzoek uit naar de relatie tussen de kwaliteit van bestuur en onderwijskwaliteit.
- OCW en de VTOI-NVTK hebben een werkbijeenkomst georganiseerd met het oog op het versterken van de deskundigheid van het interne toezicht.
- OCW ondersteunt het project 'versterking medezeggenschap'. De Stuurgroep herijkt dit jaar de aanpak en de doelen om een groter bereik en nadere aansluiting bij de wensen van de medezeggenschapsraden en bestuurders te bereiken.
- Ter ondersteuning van deze herijking organiseert OCW een Challenge waarbij er een oproep wordt gedaan om met nieuwe, innovatieve ideeën de kwaliteit van de medezeggenschap te versterken.
- Zie in aanvulling hierop ook de acties onder 'aandeel besturen met het oordeel voldoende op de standaard Kwaliteitszorg'.

21) Aandeel besturen met het oordeel voldoende op de standaard Kwaliteitszorg

Doelstelling

De doelstelling is dat schoolbesturen hun kwaliteitszorg op orde hebben, tegen zo min mogelijk administratieve lasten.

Welke beweging is zichtbaar?

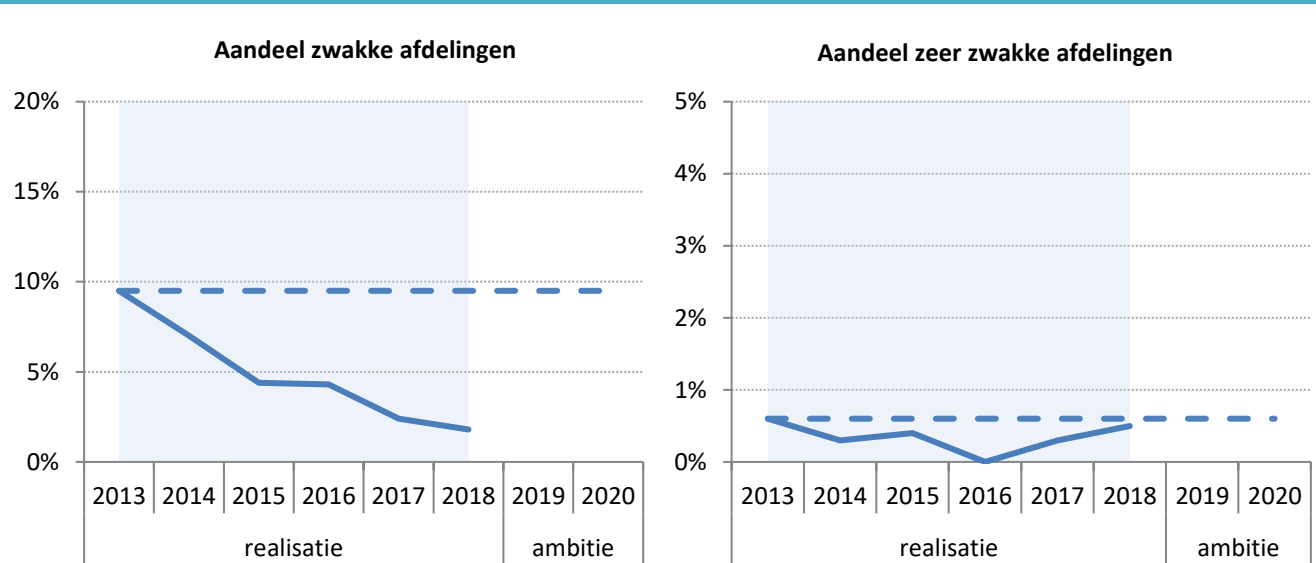
Vanaf het schooljaar 2017/2018 staat de bestuurlijke kwaliteitszorg centraal in het toezicht van de inspectie¹². Om daarop aan te sluiten is kwaliteitszorg opgenomen in het geactualiseerde sectorakkoord. Uit deze eerste meting van de inspectie blijkt dat 79 procent van de besturen voldoende scoort op kwaliteitszorg. Bij een vijfde van de besturen is de kwaliteitszorg niet op orde. Dit betekent dat het bestuur nog onvoldoende zicht heeft op de kwaliteit van het onderwijs, of onvoldoende duidelijke doelen stelt en deze onvoldoende evalueert.

¹² Inspectie van het Onderwijs. Staat van het Onderwijs 2019, 2019.

Welke acties worden ondernomen?

OCW zet via NRO een meerjarig onderzoek uit naar de relatie tussen de kwaliteit van bestuur en onderwijskwaliteit. Daarnaast wordt er in 2019 in samenwerking met de VO-raad en inspectie een pilot opgezet om te onderzoeken wat besturen kan helpen (zichzelf) te verbeteren, wanneer zij op één van de standaarden voor kwaliteitszorg en ambitie van de inspectie onvoldoende krijgen. De pilot loopt in 2019 en 2020 en heeft tot doel meer inzicht te krijgen in de mechanismen waarmee besturen werken aan hun kwaliteit en anderzijds welke interventies effectief kunnen zijn om hieraan bij te dragen. Zie in aanvulling hierop ook de acties onder 'Naleving Code Goed Onderwijsbestuur VO'.

22) Verdere substantiële daling van het aandeel (zeer) zwakke afdelingen

Bron: Inspectie van het Onderwijs

Doelstelling

Om te voorkomen dat leerlingen onderwijs krijgen dat onder de maat is, versterkt OCW het kwaliteitsbesef bij zwakke/onvoldoende en zeer zwakke scholen en bij scholen die zich in de risicozone bevinden. Het doel is om te voorkomen dat leerlingen onderwijs van onvoldoende kwaliteit krijgen, en aan te sturen op snelle verbetering bij scholen waar dit al wel het geval is. Afsproken is dat het aandeel zeer zwakke (0,6 procent in 2013) en zwakke (9,5 procent in 2013) afdelingen substantieel daalt.

Welke beweging is zichtbaar?

De inzet van toezicht en beleid om afdelingen met een zwakke kwaliteit op te sporen en er bovenop te helpen, zijn succesvol gebleken. Het aantal scholen dat aan de minimumnorm voldoet op 1 januari 2019 is 97,6 procent¹³. Bij zwakke afdelingen heeft de dalende trend het afgelopen jaar (2018) sterk doorgezet naar 1,8 procent. Het aandeel zeer zwakke afdelingen is licht gestegen naar 0,5 procent. Dit is een momentopname waarbij speelt dat de inspectie in het najaar veel kwaliteitsonderzoeken uitvoert na aanleiding van risico's.

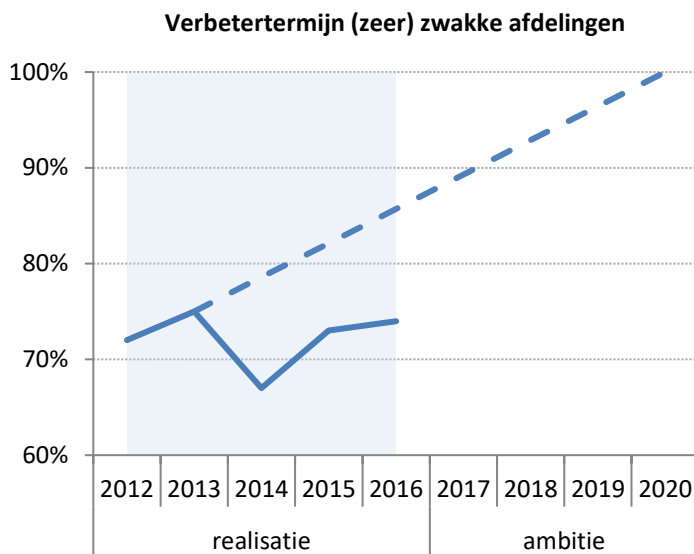
Welke acties worden ondernomen?

Voor zwakke en zeer zwakke afdelingen is er een ondersteuningsaanbod 'Leren verbeteren', dat door OCW wordt gesubsidieerd. De inspectie attendeert scholen sinds schooljaar 2011-2012 op dalende opbrengsten zodat de school tijdig kan gaan werken aan een verbetertraject. Zeer zwakke afdelingen moeten zich sinds schooljaar 2015-2016 binnen 12 maanden verbeteren naar ten minste zwak.

¹³ Inspectie van het Onderwijs. Staat van het Onderwijs 2019, 2019.

23) Verbetertermijn (zeer) zwakke afdelingen

Bron: Inspectie van het Onderwijs

Doelstelling

In 2020 verbeteren alle (zeer) zwakke afdelingen zich binnen één jaar respectievelijk twee jaar. Gekeken wordt of de scholen die in een bepaald schooljaar zwak, dan wel zeer zwak zijn bevonden, zich binnen de gestelde termijn van respectievelijk één of twee jaar verbeteren. Op deze manier kunnen 'cohorten' zwakke en zeer zwakke scholen worden vergeleken.

Welke beweging is zichtbaar?

In totaal heeft in 2016 74 procent van de zwakke en zeer zwakke afdelingen zich binnen de termijn verbeterd. Dit is een lichte stijging ten opzichte van 2015. Er lijkt een verband te zijn tussen de daling van het aantal zwakke en zeer zwakke afdelingen in het voortgezet onderwijs en het terugdringen van de verbetertermijn naar één jaar voor zeer zwakke afdelingen. Blijkbaar stimuleert een kortere verbetertermijn het verbeteren van de prestaties in sterke mate.

Welke acties worden ondernomen?

Het beleid om de verbetertermijn voor (zeer) zwakke afdelingen te verbeteren is reeds uiteen gezet onder de indicator *Verdere substantiële daling van het aandeel (zeer) zwakke afdelingen*.

24) Aandeel afdelingen met goede onderwijskwaliteit

Doelstelling

Scholen en besturen nemen geen genoegen met de basiskwaliteit en hebben de ambitie om zo goed mogelijk onderwijs te verzorgen. Daarbij streven ze naar een zo hoog mogelijk niveau boven basiskwaliteit.

Welke beweging is zichtbaar?

Deze indicator is in het geactualiseerde sectorakkoord opgenomen. Het aandeel afdelingen met goede onderwijskwaliteit is een nulmeting in 2018. Scholen kunnen sinds 1 augustus 2017 de waardering goed van de Inspectie van het Onderwijs ontvangen. Eind 2018 heeft 3,17 procent van de scholen in het voortgezet onderwijs de waardering goed¹⁴. Naast de waardering goed wordt er jaarlijks het predicaat Excellente School uitgereikt. Op dit moment zijn er 110 afdelingen in het voortgezet onderwijs met het predicaat

¹⁴ Inspectie van het Onderwijs. Staat van het Onderwijs 2019, 2019.

Excellente School.

Welke acties worden ondernomen?

In de brief van 22 februari 2019 aan de Tweede Kamer (*Duurzame verbetering van kwaliteit in het funderend onderwijs*)¹⁵ heeft OCW enkele maatregelen aangekondigd om het ambitieniveau in onder andere het voortgezet onderwijs te verhogen. Eén van de inspanningen is het beter benutten van de waardering *goed* voor scholen die over de hele linie goede onderwijskwaliteit laten zien.

---

¹⁵ Tweede Kamer, vergaderjaar 2018–2019, 35 000 VIII, nr. 164.